

Овсієнко А. І.

аспірант,

Національний технічний університет "Харківський політехнічний інститут"

АНАЛІЗ КЛЮЧОВИХ ПОНЯТЬ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙ

Проблема аналізу ефективності постійно знаходиться в центрі активної наукової дискусії, незважаючи на те, що вже існує багато теоретичних підходів до визначення ефективності інвестиційних проектів, продукції та діяльності господарюючих суб'єктів (підприємств). Головною проблемою є неоднозначність підходів науковців до змістовності понять "ефективність" і "результативність". Цей факт обумовлений тим, що основні концепції ефективності закладені зарубіжними школами, а різні трактування перекладу призвели до застосування схожих, але різних за сутністю термінів.

В ринкових умовах поняття «ефективність» тісно пов'язане з використанням фінансово-виробничих ресурсів. Це зумовлено тим, що метою кожного суб'єкта господарювання є отримання найвищого результату, досягнення якого стає можливим за умови оптимального формування й ефективного використання всіх видів ресурсів.

Аналізуючи теоретичні підходи як вітчизняних, так і зарубіжних науковців до економічної сутності «ефективності», Білик М.Д. називає такі характеристики:

- якісний результат певної діяльності, що характеризує її продуктивність;
- результат ефективного та раціонального використання всіх видів ресурсів;
- співвідношення конкретного кінцевого результату до витрат, що забезпечили його отримання.[1]

Андрійчук В.Г. стверджує, що ефективність — це економічна категорія, яка відображає співвідношення між одержаними результатами і витраченими на їх досягнення ресурсами. Категорію «ефективність» він тісно пов'язує з поняттям «рентабельне ведення виробництва», причому при вимірюванні ефективності ресурси можуть бути представлені або в певному обсязі за їх первісною (переоціненою) вартістю (застосовувані ресурси), або частиною їх вартості у формі виробничих витрат (виробничо-спожиті ресурси). [2].

Сурмін Ю.П. характеризує ефективність як показник успішності функціонування системи для досягнення встановлених цілей [3]. Більше того, саме поняття ефективності притаманне виключно системам. З огляду на це, перед системами часто ставиться ціль досягти максимального ефекту за мінімуму витрат. [4]

Більшість авторів розуміють категорію ефективності як відношення ефекту до витрат чи ресурсів, які були затрачені на його досягнення. Такий підхід називають витратним (або затратним). Суть «затратного» підходу полягає в тому, що економічна ефективність – це співвідношення результатів діяльності і затрат. Тобто вона є співвідношенням результату або ефекту будь-якої діяльності і витрат, пов'язаних з її виконанням. А для Орлова П.А., ефективність може бути як співвідношення результату і витрат, так і співвідношення витрат і результатів діяльності [5].

У межах «затратного» підходу результат діяльності – це надлишок вартості над витратами виробництва, які є вираженими в грошовій формі поточними затратами на виробництво і збут продукції.

Крім затратного існує ресурсний підхід, за яким характеризують ефективність використання одиниць ресурсів підприємства: фінансових, матеріальних, трудових. Зокрема Абалкін Л.І. визначає поняття «економічної ефективності» як отримання певного результату на одиницю використуваних ресурсів [6].

Мочерний С.В., Єрохін С.А. та Каніщенко Л.О. стверджують, що економічна ефективність – це досягнення найбільших результатів за

найменших витрат живої та уречевленої праці. Вона є конкретною формою вияву дії закону економії часу. [7]

Падерін І.Д. визначає сутність економічної ефективності підприємства в економії всіх питомих витрат на виробництво продукції, що визначає його дохідність [14].

О. Шнипко характеризує економічну ефективність як комбінацію ресурсів, що дозволяє досягти максимального випуску товарів з найменшими витратами. [8].

Поклонський С.Т. і Мухопадов В.Г. визначають сутність категорії економічна ефективність як ступінь результативності затрат і рівень економічного прогресу суспільства [9].

Щодо існування затратного та ресурсного підходу до поняття економічної ефективності ми погоджуємось з Гойко А.Ф, який пропонує розрізняти поняття ефективність витрат, яке є відношенням результатів виробництва до фактично витрачених засобів, та поняття ефективності використання ресурсів, яке є відношення результатів виробництва до авансованих основних і оборотних коштів. Однак вони також є і тісно взаємозалежні, оскільки поточні витрати, залежать від розміру і структури наявних фондів і швидкості їхнього обороту [10].

Долан Е Дж. і Ліндсей Д. вважають економічну ефективність таким станом справ, за якого неможливо здійснити жодної зміни, яка більш повно задовольняла б бажання однієї людини, не перешкоджаючи задоволенню бажань іншої людини [11].

Макміллан Р. вважає, що економічна ефективність – це виробництво найкращої або оптимальної комбінації продукції на основі використання найбільш ефективної комбінації ресурсів. [12].

Т.С. Голубєва та І.В. Колос зазначають, що для визначення економічної ефективності діяльності підприємства слід порівнювати результати діяльності (економічний ефект) з витратами або ресурсами, які забезпечили цей результат. [13]

Поняття економічної ефективності тісно взаємозв'язане з поняттям ефективність виробництва (діяльності).

Долан Е Дж., Ліндсей Д. під ефективністю в виробництві розуміють ситуацію, за якої при наявному рівні знань і даній кількості виробничих ресурсів, неможливо виробити більшу кількість одного товару, не жертвуючи при цьому можливістю виготовити деяку кількість іншого товару [11]

У Макаровської Т.П. та Бондар Н.М. ефективність роботи є відсутністю втрат, або таким використання ресурсів, яке забезпечує максимально можливий рівень задоволення за даних факторів виробництва та технології [15].

Богуцький О.А. стверджує, що ефективність виробництва поєднує в собі економічну ефективність та соціальну ефективність. У нього поняття «економічна ефективність» визначає лише економічні результати і показники ефективності, а загальне поняття «ефективність» включає ще й «соціальні результати ефективності виробництва, праці, застосування нової техніки, технології тощо» [16].

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІНФОРМАЦІЇ

1. Білик М. Д., Павловська О. В., Притуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2005. — 592 с.
2. Андрійчук В.Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз / В.Г. Андрійчук. — К.: КНЕУ, 2005. — 292 с
3. Сурмин Ю.П. Теория систем и системный анализ: Учеб. пособие. — К.: МАУП, 2003. — 368 с.
4. Горбань О.М., Бахрушин В.Є. Основи теорії систем і системного аналізу: Навчальний посібник. — Запоріжжя: ГУ “ЗІДМУ”, 2004. — 204 с.
5. Орлов П.А. Экономика предприятия: Учеб. пособие. — Х.: РИО ХГЭУ, 2000. — 401 с.
6. Абалкин Л.И. Конечные народнохозяйственные результаты. Сущность, показатели, пути повышения. — 2-е изд. доп. и перераб. — М., 1982. — 236 с.
7. Основи економічної теорії / С.В. Мочерний, С.А. Єрохін, Л.О. Каніщенко та ін. — К.: Знання, 2000.

8. Падерин И.Д. Научные и практические аспекты повышения экономической эффективности современного предприятия // Вісник Академії економічних наук України. – 2003. – №1. – С. 89–95.
9. Шнипко О. Нагромадження основного капіталу як фактор конкурентоспроможності економіки / Шнипко О. // Економіка України. – 2005. - № 7. – с.23-35.
10. Поклонський С.Т., Мухопадов В.Г. Економіка підприємства: Навч. посібник. – К.: Віктар, 2001. – 178 с
11. Гойко А.Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації. – Київ: ВІРА-Р, 1999. – 320 с.
12. Долан Э. Дж., Линдсей Д. Рынок: микроэкономическая модель / Пер. с англ. В. Лукашевича и др.; Под общ. ред. Б. Лисовика и В. Лукашевича. – С.-Пб., 1992. – 496 с
13. Макмиллан Р. Экономикс. – М.: «Издательство ПРИОР», 1998. – 384 с.
14. Голубева Т.С., Колос І.В. Методологічні підходи до оцінки ефективності діяльності підприємства / Актуальні проблеми економіки №5 (59), 2006.
15. Макаровська Т.П., Бондар Н.М. Економіка підприємства: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2003. – 298 с
16. Бугуцький О.А. Аналіз економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. –К.: Урожай, 1976. – 264 с.